PARTICULARITĂȚILE TEORETICE ȘI PRACTICE ALE CONCEPTULUI DE DREPT FARMACEUTIC ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Alexandru ZNAGOVAN, Vladimir SAFTA, Ion MEREUȚĂ
(Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”)
Alexandru ARSENI,
(Universitatea de Stat din Moldova)

The paper presents theoretical and practical peculiarities of the possibility of argumentation the concept of pharmaceutical law branch in the context of the Moldovan Constitution's provisions relating to health protection and to more effective regulation of the system and of the pharmaceutical activity.

Keywords: pharmaceutical activity; concept; pharmaceutical law; health protection; regulation; pharmaceutical law branch.

Scopul lucrării. Sistematizarea noţiunilor, categoriilor şi a actelor normative de bază, ce vizează medicamentul și activitatea farmaceutică, în vederea argumentării posibilității existenței conceptului și a ramurii de Drept farmaceutic.

În contextul multiplelor abordări ale farmaciei, cum ar fi: ştiinţifică, economică, sistemică ș.a., apare întrebarea: are sau nu are drept la existenţă abordarea de pe poziţiile dreptului? Cu alte cuvinte: poate exista sau nu dreptul farmaceutic?

În funcție de nivelul dezvoltării ramurilor de drept, ele pot fi divizate în trei grupuri distincte: ramuri deja formate, ramuri în curs de consolidare şi ramuri în curs de formare. La cele dezvoltate se referă ramurile de Drept constituţional, Drept civil, Drept penal, Drept administrativ etc. În ultimii ani, pe fundalul progresului și dezvoltării societății, imperativul timpului a impus și impune necesitatea creării de noi ramuri de drept și științe juridice. În RM astfel de ramuri ca: Dreptul vamal, Dreptul afacerilor, Dreptul comunitar [2, 4, 11], Dreptul economic, Dreptul comercial, Dreptul ecologic sau a mediului înconjurător, se află în curs de consolidare, iar: Dreptul medical [10,12], Dreptul de autor [20] etc. sunt la etapa de elaborare. Apare întrebarea: unde este locul dreptului farmaceutic? Răspunsul este: Practic, la etapa „de start”.

În unele țări, noțiunile de „drept medical” și „drept farmaceutic” sunt des folosite de către diverse firme sau birouri de avocați care prestează servicii de consultanță în domeniul legislației medicale și farmaceutice [21].

O primă încercare de abordare teoretico-științifică a noțiunii de drept farmaceutic a fost întreprinsă la cea de-a XXII-a Reuniune Națională de Istoria Farmaciei, care s-a desfăşurat la Iaşi, România, în perioada 4-6 aprilie 2013 [18].

Analiza detaliată a literaturii de specialitate (drept, farmaceutică, medicină) denotă că până în prezent, cercetări fundamentale și o sistematizare profundă în domeniul Dreptului farmaceutic nu se întâlnesc. Cele existente se referă, în special, la legislația farmaceutică care reprezintă o totalitate de legi și acte sublegislative ce reglementează medicamentul şi activitatea farmaceutică [6, 14-16].

Izvoarele dreptului farmaceutic. În limbaj juridic, pentru a desemna sursa normelor legale, se utilizează expresia *izvor de drept* = originea şi consacrarea dreptului. Calitatea de izvoare de drept au: principiile generale de drept (libertatea, justiţia, legalitatea, responsabilitatea); documentele internaționale; actele normative naţionale; hotărârile (deciziile) instanţelor (jurisprudenţa)[7].

Conform teoriei generale a dreptului, se disting două feluri de izvoare ale dreptului: materiale (reale) şi formale (scrise). Pentru dreptul farmaceutic este caracteristic faptul existenţei izvoarelor formale: legi adoptate de Parlament, hotărâri adoptate de Guvern ce reglementează nemijlocit domeniul farmaceutic.

În Republica Moldova, la 01.01.2017, lista totală a izvoarelor de drept farmaceutic includea 7 legi adoptate de Parlament, cca 12 hotărâri adoptate de Guvern şi peste 100 de ordine ale Ministerului Sănătății şi ale Agenției Medicamentului și Dispozitivelor Medicale. În afară de normele juridice cuprinse în izvoarele de drept specifice acestui domeniu, la fel izvoare de drept farmaceutic sunt multitudinea de norme juridice din ramurile de drept conexe activității farmaceutice: Dreptul constituţional, Dreptul muncii, Dreptul civil şi altele.

Încă un argument pentru existenţa Dreptului farmaceutic este izvorul istoric. Primul cercetător român care a sistematizat în 1995 sursele istorice ale legislaţiei farmaceutice în monografia sa *Medicamentul de-a lungul vremii*, a fost Marţian Cotrău. În această monografie găsim formulări ale normelor juridice din domeniul farmaceutic începând cu cele mai vechi (sec.XVII) până la cele din ultimele decenii ale secolului XX.

Mai recent, este cazul să fie menţionate şi reglementările Uniunii Europene, Carta Farmaciei Europene, care pot şi trebuie să servească drept călăuză

în construcţia în RM a ramurii de Drept farmaceutic [19].

Cadrul istoric. În spaţiul românesc, primele izvoare formale de drept ce conţin unele norme din domeniul farmaceutic se regăsesc începând cu mijlocul sec. XVII. Printre izvoarele istorice ale Dreptului farmaceutic pot fi amintite:

- Pravila lui Vasile Lupu (1646);
- Pitacul (Ordonanța) lui Alexandru Ipsilanti (1780);
- Pitacul lui Nicolae Caragea (1782);
- Nizamul spițerilor în 10 ponturi (1797);
- Orânduiala pentru farmacişti (1819);
- Regulamentul organic (1831 – pentru Țara Românească, 1832 – pentru Moldova);
- Pravila pentru organizarea părții medicale (capitol separat „Despre spițeri”)(1834);
- Anaforaua (1845);
- Taxa farmaceutică (1859);
- Regulamentul pentru dreptul de a deschide farmacii (1868);
- Prima lege sanitară (1874);
- Regulamentul pentru organizarea interioară a farmaciilor; modul de privighere şi al controlului lor (1893);
- Legea sanitară (Cantacuzino 1910, 1921, 1930) [6].

După 1944 în Republica Moldova se instituie legislația sovietică centralizată cu Legea URSS despre ocrotirea sănătăţii (1970); şi Legea RSSM despre ocrotirea sănătăţii (1971).

După proclamarea independenței, în RM a fost inițiat procesul de armonizare legislativă a domeniului farmaceutic, considerat şi începutul creării ramurii de Drept farmaceutic.

Actualmente, la temelia dreptului farmaceutic din Republica Moldova pot fi incluse următoarele acte legislativ-normative:

– *Constituția Republicii Moldova* – art.1 alin.(3); art.16 alin.(1); art.36.

– *Legi:*

1. Legea ocrotirii sănătăţii nr. 411/1993;
2. Legea nr. 1456/1993 cu privire la activitatea farmaceutică;
3. Legea nr. 1409/1997 cu privire la medicamente;
4. Legea nr. 382/1999 cu privire la circulaţia substanţelor narcotice şi psihotrope şi a precursorilor;
5. Legea nr. 451/2001 privind licenţierea unor genuri de activitate;
6. Legea nr. 552/2001 privind evaluarea şi acreditarea în sănătate;
7. Legea nr. 263/2005 cu privire la drepturile şi responsabilităţile pacientului.

– *Hotărârile adoptate de Parlament:*

1. Hotărârea Parlamentului RM nr.1352/2002 cu privire la Politica de Stat în domeniul medicamentului.

– *Hotărârile adoptate de Guvern:*

1. Hotărârea Guvernului RM nr.603/1997 despre aprobarea Regulamentului privind formarea preţurilor la medicamente şi alte produse farmaceutice;
2. Hotărârea Guvernului RM nr.568/2009 pentru aprobarea Regulamentului privind achiziţionarea de medicamente şi alte produse de uz medical pentru necesităţile sistemului de sănătate.

Printre drepturile fundamentale ale cetățeanului se numără și dreptul la ocrotirea sănătății.

Art.36 din Constituția RM: întitulat „Dreptul la ocrotirea sănătății” prevede următoarele:

(1) Dreptul la ocrotirea sănătății este garantat.

(2) Minimul asigurării medicale oferit de stat este gratuit.

(3) Structura sistemului național de ocrotire a sănătății și mijloacele de protecție a sănătății fizice și mintale a persoanei se stabilește potrivit legii organice [4].

Art.1 alin.(3) din Constituția RM stipulează, printre altele, că Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.

Aceste prevederi, îndeosebi garantarea acestor drepturi, sunt stipulate în art.16 alin.(1) din Constituție, potrivit căruia respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului [1, 5].

Conform prevederilor Politicii de Stat în domeniul medicamentului (PSM), una dintre problemele prioritare ale ocrotirii sănătății este dezvoltarea coordonată a sectorului farmaceutic. Fiind o componentă importantă a Politicii Naționale de Sănătate, PSM este considerată drept bază pentru elaborarea programelor de dezvoltare a sistemului farmaceutic, precum și a legislației în domeniul medicamentului și activității farmaceutice [9]. Totodată, trebuie menționată necesitatea revizuirii PSM [17]. La fel necesitatea unei schimbări radicale a reglementării sistemului farmaceutic al Republicii Moldova a fost sugerată de Comisia protecție socială, sănătate și familie a Parlamentului RM prin Decizia protocolară din 4 și 17 februarie 2015 [8].

Principalele legi farmaceutice sunt supuse frecvent modificării și completării:

– Legea nr.1456/1993 cu 15 modificări și completări;

– Legea 1409/1997 cu 7 modificări și completări.

Modificarea și completarea frecventă a legislației farmaceutice corespunde indiscutabil principiilor flexibilității și adaptabilității normei juridice, dar în același timp poate fi o dovadă a calității insuficiente a acestei norme.

Un șir de norme stabilite de legislația farmaceutică nu corespund pe deplin noțiunii de normă juridică [3].

Aceste și alte aspecte ale legislației farmaceutice naționale sunt o dovadă în plus a necesității abordării complexe a reglementărilor, medicamentului și activității farmaceutice de pe pozițiile teoriei și practicii științelor de drept.

În continuare, atenția noastră a fost axată pe mijloacele de protecție a sănătății, reglementarea lor juridică, obiectul reglementării și principiile unei noi ramuri de drept ce se conturează la conexiunea dintre drept și medicină, în general, și domeniul medicamentului și activității farmaceutice, în particular.

Așadar, din cele menționate putem constata o sferă a relațiilor sociale, și anume, ocrotirea sănătății care este reglementată de un șir de acte normative, menirea cărora este asigurarea și garantarea din partea statului a dreptului la ocrotirea sănătății asigurată prin activitatea medicală și farmaceutică. Cu alte cuvinte, s-a cristalizat încă un obiect distinct de reglementare juridică a relațiilor sociale din domeniul medicinii și farmaceuticii, ca ramură de drept.

În viziunea noastră, Dreptul medical și farmaceutic reprezintă ansamblul normelor juridice ce reglementează relațiile sociale ce apar în procesul realizării dreptului fundamental la ocrotirea sănătății.

Ca și toate raporturile juridice, și raportul de Drept farmaceutic cuprinde atât izvoarele, subiecții, cât și principiile generale de ramură ale acestei ramuri de drept.

Principiile dreptului sunt acele postulate călăuzitoare, care stau la baza întregului sistem de drept și au ca scop orientarea reglementărilor și aplicarea dreptului.

Principiile Dreptului farmaceutic reprezintă direcțiile călăuzitoare de cea mai mare generalitate care sunt respectate atât în procesul de elaborare a normelor juridice și a legilor în întregime, cât și aplicarea lor practică. Practic, principiile dreptului farmaceutic pot fi considerate ca și direcții principale de sistematizare a actelor normative.

Principiul legalității actului farmaceutic. (Actul farmaceutic – acțiunea profesională a specialiștilor în domeniul farmaciei în vederea desfășurării activității farmaceutice). Acest principiu *vizează* reflecții asupra:

- exercitării profesiei de farmacist;
- fondării întreprinderii/filialei farmaceutice;
- permisiunii prezenței pe piața farmaceutică și utilizării în medicină;
- autorizării fabricației medicamentului de către producătorii autohtoni;
- autorizării importului de medicamente;
- permisiunii de efectuare a studiilor clinice;
- permisiunii de publicitate a medicamentelor;
- activității de instruire a specialiștilor;
- rolului și locului organizațiilor profesionale în exercitarea activității farma-ceutice.

Principiul asigurării calității, eficacității și inofensivității (siguranței) medicamentelor. Este un principiu fundamental al dreptului farmaceutic, deoarece medicamentul, de rând cu consumatorul său, reprezintă elementul constitutiv principal al sistemului farmaceutic, precum și principalul obiect al activității farmacistului. Acest principiu *vizează* reglementarea calității medicamentului prin aplicarea standardelor internaționale de bune practici:

- de laborator GLP (*Good Laboratory Practice*);
- în studiul clinic GCP (*Good Clinical Practice*);
- de fabricație GMP (*Good Manufacturing Practice*);
- de distribuire GDP (*Good Distribution Practice*) – care deja au fost armonizate cu legislația farmaceutică a Republicii Moldova. Urmează să fie armonizate încă un șir de norme internaționale de bune practici: de transportare, de păstrare, de farmacovigilență ș.a.

Principiul garantării accesului populației la asistența farmaceutică de calitate. Principiul este asumat de către organele publice și pus în sarcina operatorilor economici ce activează pe piața farmaceutică. Realizarea practică *vizează* abilitarea agenților economici cu drepturi și obligațiuni de asigurare a pieței farmaceutice cu medicamente necesare sistemului de sănătate la prețuri accesibile. Pentru aceasta în practica medico-farmaceutică se aplică conceptele medicamentelor esențiale, a medicamentelor orfane, se pune accent pe optimizarea achizițiilor centralizate de medicamente pentru necesități publice, se reglementează politica de preț pentru medicamente. În practica farmaceutică se promovează concepte de prestare a serviciilor esențiale de calitate și avansate, activitatea etică a farmaciei, propagarea modului sănătos de viață ș.a. Actualmente, se află în proces de elaborare Regulile de bună practică de farmacie GPP (*Good Pharmaceutical Practice*).

Multitudinea reglementărilor la acest capitol este orientată spre asigurarea accesibilității fizice și economice a medicamentelor, precum și asigurarea calității conforme a actului farmaceutic.

Principiul reglementării echilibrate a pieței farmaceutice. Acest principiu are ca scop asigurarea, pe de o parte, a accesibilității medicamentelor pentru populație, pe de altă parte – a condițiilor legale de activitate economico-financiară rentabilă a operatorilor prezenți pe piața farmaceutică. Acest principiu *vizează:*

- autorizarea (expertiza, omologarea, înregistrarea) medicamentelor;
- reglementarea formării prețurilor pentru medicamente;

- stabilirea normativelor geografice şi demografice de extindere a reţelei de farmacii comunitare;
- protecţia liberei concurenţe şi lupta cu monopolismul pe piaţa farmaceutică;
- promovarea politicii de dezvoltare a industriei farmaceutice naţionale etc.

Principiul unității dintre actul medical și actul farmaceutic include ansamblul de norme ce reglementează corelația și colaborarea medicului și farmacistului, a instituțiilor medico-sanitare cu întreprinderile farmaceutice, a întregului sistem de asistență medicală cu cel de asistență farmaceutică – toate fiind orientate spre obținerea beneficiului pentru sănătatea pacientului. Asest principiu *vizează:*

- conceptul Utilizării Raționale a Medicamentelor;
- farmacia clinică;
- rolul farmacistului în procesul de medicaţie;
- colaborarea în procesul de utilizare rațională a resurselor etc.

Acest principiu a fost pe larg abordat în lucrările sale științifice de către patriarhul farmaciei moldave, academicianul Vasile Procopișin [13,18].

Sistemul de Drept farmaceutic reprezintă un ansamblu coerent și logic de norme consfințite într-un sistem ramural de drept, care este în același timp și un subsistem al Dreptului general și un subsistem al sistemului de Drept medical. Aici se profilează și elementele distinctive de abordare ale Dreptului medico-farmaceutic, care, în viziunea autorilor, este cea mai corectă și reală cale de promovare a acestei ramuri de drept.

Abordarea sistemică a Dreptului farmaceutic are menirea să faciliteze și să finalizeze procesul de elaborare și perfectare a normelor juridice din domeniu, să depisteze lacunele legislative, să elimine relementările perimate, și totodată să asigure concordanța și armonia între toate normele juridice farmaceutice. Instrumentul real de realizare a acestor deziderate este codificarea (elaborarea, aprobarea și implementarea Codului farmaceutic).

Prin raport juridic se înțelege orice relație socială care cade sub incidența normei juridice sau care este reglementată de ea, unii participanți la această relație având drepturi subiective, alții purtând obligații juridice, acestea fiind puse în acțiune și asigurate, în caz de necesitate, prin forța coercitivă a statului [2]. Sau „raportul juridic este o relație socială reglementată prin intermediul normelor juridice", și „oamenii intră în raporturi juridice, pentru că urmăresc realizarea unor scopuri fie personale, fie sociale, fie impuse de normele juridice" [11].

Raportul de Drept farmaceutic se marchează prin gradul de complexitate avansat al actului farmaceutic determinat preponderent de participanții, conținutul și obiectul raportului juridic farmaceutic.

Subiecții raportului de Drept farmaceutic sunt specialiștii-farmaciști și laboranții-farmaciști, medici și consumatorii de medicamente (de cele mai multe ori – pacienții), precum și subiecții colectivi de drept – întreprinderile farmaceutice și instituțiile medico-sanitare. În anumite cazuri calitatea de subiect al raportului de Drept farmaceutic aparține organelor administrației publice, precum și organizațiilor profesionale, instituțiilor de învățământ farmaceutic ș.a.

Conținutul raportului de Drept farmaceutic este determinat de particularitățile și cerințele față de medicament – elementul constructiv ce stă la baza sistemului farmaceutic, de piața farmaceutică și față de procesele desfășurate cu aplicarea medicamentelor, precum și de drepturile și obligațiunile cu care sunt învestiți subiecții raportului, abordate prin prisma acțiunii medicamentului asupra organismului uman.

În teoria dreptului sunt cunoscute două tipuri de conţinut: normativ şi social. Pentru dreptul farmaceutic, conţinutul normativ ar include trei direcţii majore: medicamentul, activitatea farmaceutică şi piaţa farmaceutică. Însă conţinutul social al Dreptului farmaceutic se deosebeşte de cel al altor ramuri de drept prin caracterul trilateral al relaţiilor: medic – farmacist/laborant-farmacist – consumator de medicamente (pacient) sau, cu alte cuvinte, este determinat de drepturile şi obligaţiunile consumatorilor de medicamente și ale specialiștilor participanți la acest raport.

Obiectul raportului de Drept farmaceutic cuprinde acțiunile/inacțiunile subiecților raportului de Drept farmaceutic cu aplicarea/neaplicarea unităților de conținut sau a conținutului în ansamblu al acestui raport. De rând cu acestea, obiecte ale raportului de drept farmaceutic mai pot fi bunurile materiale și nemateriale ale subiecților raportului, precum și rezultatele creației lor.

Totodată, ținem să fie menționat și faptul că există un șir de ramuri de Drept conexe activității farmaceutice. În pofida acestui fapt, activitatea farmaceutică se realizează doar în cadrul întreprinderilor preponderent – farmaceutice, și parțial – în instituțiile medico-sanitare, este evidentă corelația Dreptului farmaceutic cu ramurile Dreptului muncii, Dreptului administrativ, Dreptului comercial și financiar, Dreptului fiscal, legislației sanitare etc. Specificul activității farmaceutice condiționează și interacțiuni evidente cu Dreptul civil, Dreptul contravențional, Dreptul penal, Dreptul vamal ș.a.

Concluzii. Studiul efectuat permite formularea următoarelor concluzii:

1. În sfera raporturilor sociale s-a conturat și s-a cristalizat un domeniu aparte de relații sociale, și anume, domeniul farmaceutic.

2. Dat fiind faptul că importanța acestor relații sociale pentru realizarea plenară a dreptului funda-

mental al cetățeanului la ocrotirea sănătății se impune crearea unei noi ramuri de drept, și anume, Dreptul farmaceutic. Cu atât mai mult că sunt întrunite cerințele, cum ar fi:

a) izvoarele de drept, începând cu Legea fundamentală – Constituția;

b) principiile unei ramuri distincte de drept;

c) raportul juridic de Drept farmaceutic.

3. Pornind de la particularitățile conceptuale expuse în articol, propunem următoarea definiție: *Dreptul farmaceutic* este ramura de drept medical ce include totalitatea normelor juridice care reglementează domeniile activității farmaceutice, având în calitate de element principal medicamentul și raporturile juridice patrimoniale și nepatrimoniale stabilite între farmaciști, laboranți-farmaciști, medici, pacienți, întreprinderile farmaceutice și instituțiile medico-sanitare.

4. Se propune elaborarea și promovarea Codului farmaceutic: act normativ juridic de sine stătător ca parte componentă a Codului sănătății.

Referințe:

1. Arseni Al. *Drept constituțional și instituții publice*. Vol. 1. Chișinău: CEP USM, 2005, p.7-8.

2. Avornic Gh. *Tratat de Teoria generală a statului și dreptului*. Vol. 2. Chișinău: S.n. 2010, (F.E.-P. „Tip.Centrală"), p.123-124.

3. Брумэрел М.Д., Сафта В.Н., Адаужи С.Б., Буга И. Исследования по оптимизации санкций за правонарушения в области фармацевтической деятель-ности. В: *Научно-практическая конфер. с международным участием «Здобут-ки та перспективи управління фармацевтичною системою". Збірник матеріалів науково-практичної конференції з міжнародною участю, присвя-ченої 50-літтю створення кафедри організації та економіки фармації Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького*. Львів, 25-26 вересня 2014 р., с.141-143.

4. Ceterchi I., Craiovan I. *Introducere în teoria generală a dreptului.* București: ALL,1998. 186 p.

5. *Constituția Republicii Moldova*. Chișinău, 2008. 62 p.

6. Cotrău M. *Medicamentul de-a lungul vremii*. Iași: Apollonia, 1995. 203 p.

7. Crișan O. *Profesiunea de farmacist. Probleme de legislație*". Cluj Napoca: Iuliu Haţieganu, 2001. 244 p.

8. Decizia protocolară a Comisiei protecție socială, sănătate și familie pe marginea audierilor privind asigurarea populației cu medicamente și consumabile în sectorul ambulatoriu și spitalicesc în perioada ianuarie-februarie 2015 (www.e-sănă-tate.md/Files/yD10Ip5QMYA60x0bb DocmA).

9. Hotărârea Parlamentului RM nr.1352-XV din 03.10.2002 despre aprobarea Politicii de stat în domeniul medicamentului.

10. Mereuță I., Amihalachioae Gh., Gațcan Ș. et al. *Cod medical. Responsabilitatea morală și juridică în activitatea medicală*. Chișinău: „Hard-Soft", 2002. 274 p.

11. Negru B., Negru Al. *Teoria generală a dreptului și statului*. Chișinău: Bons Offices, 2006, p. 444.

12. Novac-Hreplenco T., Dodon I. *Bazele legislației în sistemul sănătății publice.* Chișinău: Bons Offices, 2006, 248 p.

13. Procopișin V.I. *Bazele teoretice și principiile metodice ale integrării asistenței medicale și farmaceutice a populației* / Autoreferatul tezei de dr. hab. în șt.farm. Harkov, 1987. 32 p.

14. Safta Vl. Direcții de dezvoltare a legislației farmaceutice în Republica Moldova. În: *Revista farmaceutică a Moldovei*, 1996, nr.2, p.11-16.

15. Safta Vl. Dezvoltarea și armonizarea legislației farmaceutice – prioritate a sistemului de sănătate. În: *Materialele conferinței șt.anuale „Ziua medicamentului la INF*". Chișinău, 2003, p.246-255.

16. Safta Vl., Valica Vl. Direcții de integrare europeană în domeniul medicamentului și activității farmaceutice. În: *Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale*, 2010, nr.1, p.130-134.

17. Safta V., Lazăr F., Adaugi S., Ciobanu N., Lupu M. Politica de stat în domeniul medicamentului. În: *Probleme medico-biologice și farmaceutice. Anale științifice.* Ed.XIII-a, vol.1. Chișinău, 2012, p. 243-247.

18. Safta V., Brumărel M., Ciobanu N., Lupu M. Repere conceptuale privind dreptul farmaceutic. În: *Pagini din istoria farmaciei*. Autori Luminița Agoroaiei și Elena Butnaru. Ed."Gr.T.Popa", UMF Iași, 2013, p.151-155.

19. Znagovan A., N.Casian. Managementul sistemelor de sănătate. În: *Mater. conf. șt.-pract. cu particip.intern.: „Teoria și practica administrării publice"*. Chișinău, 2012, p. 266-269.

20. Legea nr.139 din 02.07.2010 privind Drepturile de autor și drepturile conexe. În: (*MO*) *RM*, nr.191-193/630 din 01.10.2010.

21. www.law-partners.ro/drept-medical-farmaceutic/